В. Левинський

КОРОТКА ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІЯЛДЕМОКРАТІЇ АВСТРІЇ.

(до її росколу в 1911 р.)

(Продовженє).

І тут маємо джерело тих конфліктів, що гостро почали виникати між українською і польською соціялдемократією після 1907 р., з котрим то роком перша вступила на самостійний шлях свого розвитку, та джерело тої гострої ворожнечі всіх українських міщанських партій до української соціялдемократії, яка при виборах до австрійського парляменту в 1911 р. дійшла просто до божевілля.

Таким робом усю історію української соціялдемократії після 1907 р. виповнюють змагання її до самостійности, до усамостійнення українського робітничого руху в найширшім значінню слова

В часі виборчої агітації з початком 1907 р. прийшлось їй зробити в тім напрямі перший практичний крок. Партія розвинула незвичайно інтенсивну діяльність, здана виключно на власні свої сили. Здобула 27.978 голосів і 2 мандати в збаражськім і дрогобицькім округах виборчих, то є тих, в котрих вона користувала ся найбільшим впливом. В однім і другім окрузі вийшли соціялдемократичні кандидати перемогою над націоналдемократичними. Число голосів віддане на перших, може до певної міри послужити покащиком сили й впливів української соціялдемократії під той час.

Про вплив партії в збаражськім повіті може теж свідчити вибір українського соціялдемократа Андрія Шмігельського при доповняючих виборах з сільської курії до галицького сойму в 1907 р. Був се перший соціялдемократ в галицькім соймі. При нових виборах в 1908 р. мандат сей партія стратила.

Але вже при сих виборах не обійшло ся без конфлікту і то дуже серйозного між українською і польською соціялдемократією. Конфлікт виник на грунті ставленя кандидатур по містах.

Виборча реформа до парляменту з 1907 р. має виїмкові постанови, що кривдять в великій мірі Українців. Поминаючи те, що вона дає їм тільки 26.4% мандатів Галичини, - що створює для них кольосальні виборчі округи, найбільші в Австрії, вона позбавляє українське населенне по містах східної Галичини можности вибору хоч би одного свого посла, віддаючи тим самим сі міста виключно в посіданне Поляків. Ясно, що українська соціялдемократія не могла вважати сеї постанови виборчої реформи обовязуючою для себе, а навпаки, щоби запротестувати проти неї, рішила поставити в де-яких міських округах східної Галичини своїх кандидатів. І саме на Львів в окрузі (VII), в котрім є найбільший процент українського населення, бажала вона поставити кандидатуру Миколи Ганкевича, як одного із найбільш заслужених діячів для робітничого руху у Львові взагалі і задля сього ввійшла в порозумінне з польською соц.-дем. партією. Одначе не зважаючи на те, що усе робітництво Львова, отже і польське, заявило ся за кандидатурою Ганкевича, екзекутивний комітет П. П. С. Д., як начальна інстанція партії. спротивив ся в найбільш рішучий спосіб сій кандидатурі, мотивуючи свою постанову польським станом посіданя по містах Галичини, який створює виборча реформа. З тої самої причини спротивила ся вона ставленю кандидатури Ганкевича в міськім виборчім окрузі Стрий-Калуш, де теж український робітничий кандидат мав шанси побіди. З кандидатурою Ганкевича мусіла українська соціялдемократія сим разом уступити супроти категоричної заяви самого кандидата в польській пресі, що він проти польської соціялістичної кандидатури ставати не буде*). Проти поступку польської соціялдемократії заложила українська соціялдемократія протест**), а щоби зазначити рівне право українського робітництва до міст, поставила вона в 2-ох міських округах східної Галичини (Бережани і Снятин-Бучач) своїх так зв. Zaehl-кандидатів для почисленя голосів.

*) В рік опісля (1908) по опорожненю мандату з І виборчого округа міста Львова через смерть посла Малаховського, українська соціялдемократія для демонстрації проти політики Е.К.П.П.С.Д. поставила таки в порозумінню з польським робітництвом кандидатуру Ганкевича в сім окрузі, очевидно без надії її побіди (округ сей переважно польський і не робітничий). Сим разом екзекутивний комітет П.П.С.Д. застерігаючись пріпціпіяльно проти ставленя українських кандидатур в місті, згодив ся на кандидатуру Ганкевича, виключно з огляду на його особисті заслуги для робітничого руху у Львові. Поступок Е.К.П.П.С.Д. був в високій мірі нещирий. Польська соц.-дем. партія згодила ся сим разом на кандидатуру Ганкевича, знаючи, що він не може вийти. Упадок його кандидатури використали польські соціялдемократи відтак публично проти української соціялдемократії.

**) Сей протест закріпив ІІІ зїзд партії в формі отсеї резолюції:

"ІІІ зїзд української соціялдемократичної партії, з дня 14 і 15 марта, вважає нову ординацію виборчу, ухвалену в парляменті, яка взагалі кривдить у великій мірі робочі верстви населення нашої держави, за найбільше кривдячу, спеціяльно українську суспільність і український пролетаріят у Галичині. Та ординація виборча, яка була ухвалена на дорозї довгих спорів між парляментарними сторонництвами і на дорозї уступств для представителїв буржуазних та шляхецьких верств, головно для галицького "Кола польського", є несправедлива супроти українського народу, тим що признає тільки 28 українських мандатів посольських і то виключно сїльських, а не дає правa Українцям вибирати своїх послів з міст. У містах східної Галичини українська людність становить дуже значний процент населеня, якого інтереси після нового виборчого закона не можуть бути репрезентовані в парляментї. А для української соціял-демократичної партії є здобуте політичного впливу в містах через парляментарну репрезентацію українського міського пролетаріяту необхідним услівем успішного розвою і зросту організаційних сил. Тому отся виборча ординація не відповідає фактичним відносинам і житевим потребам українських робочих мас і ніяке покликуване ся на "стан посїдання" і инші подібні фрази, які служать тільки для охорони клясових інтересів пануючих у нас верств, такої виборчої ординації не в силї оправдати. Чимраз скорший зріст українського міського пролетаріяту і чимраз скорший розвій його політичних сил організаційних лежить на шляху загального розвою українського народу, а сього розвою ніяка сила штучно спинити не може. З огляду на те, конгрес, опираючись на фактичних відносинах, узнає, що українська соціялдемократична партія має в засадї повне право ставити своїх кандидатів у міських округах виборчих, так як парляментарна репрезентація українського міського пролетаріяту лежить у інтересї економічних, культурних і суспільно-політичних потреб української супільности".

Перший сей конфлікт української соціял-демократії з П.П.С.Д. мав велике значіне для дальшого розвитку українського робітничого руху. Він отворив очи українському робітництву на дійсну політику польської соціял-демократії супроти його. Опозицію в партії він не вміру скріпив, даючи їй більшу свободу рухів. Одначе на офіціяльних провідників парітї (Ганкевича — Вітика) він не мав, на жаль, ніякого впливу. Ганкевич — особисто спершу уражений, скоро забув на уразу і в своїй дальшій праці в укр. робітничім руху руководив ся тими самими політичними і тактичними помилками, що характеризують його працю в періоді розвитку партії до 1907 р. Таким чином, увесь тягар праці в партії спав власне на плечі опозиції і вона використала все, аби український робітничий рух поставити на ноги, аби зробити його незалежним і від П.П.С.Д. з одного і від українських міщанських партій з другого боку.

Конференція партійна, що відбула ся в днях 12 і 13 червня, 1907 р., має з сього погляду для розвитку партії не аби яке значіне. Її головна вага в принятю нового організаційного статута партії, реферованого й предложеного одним із провідників опозиції Львом Ганкевичем. Новий організаційний статут кладе головний натиск на політичне організоване українського робітництва, через закладане так званих місцевих (льокальних) комітетів У.С.Д.П. Статут теж ясно означив,що тільки той може бути членом партії, хто, визнаючи програму партії, оплачує в користь її партійний податок. Принятєм нового статута, У.С.Д.П. станула в засаді відразу незалежною політичною організацією від П.П.С.Д. В порівнаню з рішенями попередних з'їздів, котрі не виходили поза організоване укр. робітників в культурні товариства і котрі полищали політичне організоване українського робітництва по містах П.П.С.Д.— було се чималим кроком вперед. Ще з одної причини заслугує конференція на увагу. Вона приняла поділ Галичини (референтом його був автор сеї брошури), як один із постулятів своєї національно-політичної програми.

Одначе з переведенєм організаційних постанов конференції в дійсність не пішло легко. Члени опозиції з запалом кинули ся, починаючи від Львова, до закладаня по містах у східній Галичині місцевих комітетів, надибуючи скрізь на податний грунт. Але за кождий майже український місцевий комітет треба було зводити формальну боротьбу з польськими соціял-демократами, що в закладаню українських комітетів добачували нарушенє свого стану посіданя по містах, санкціонованого угодливістю офіціяльних представників У.С.Д.П. супроти П.П.С.Д.

Перший місцевий комітет заложено заходами Льва Ганкевича і робітника П. Буняка в 1907 р. у Львові. Місцеві провідники польської соціял-демократії відразу накинули ся на нього, добачуючи в закладаню українських комітетів "сепаратизм" тай инші гріхи проти свого стану посіданя по містах, як націоналізм і шовінізм: "По що двох комітетів, коли вистарчить нам один? По що ділити робітників, коли маємо готову організацію?"

І треба було скрізь аж переконувати невдоволених польських с.д., що укр. с.д. є автономною національною організацією соціял-демократії Австрії, котрої статут дозволяє кождій фракції, отже і українській, на самостійне політичне організоване робітництва свого народу. Остаточно прийшлось таки польським соціял-демократам помиритись з фактом істнованя українських комітетів, і їх узнати, одначе се зовсім не усувало непорозумінь між комітетами обох партій, що виникали на грунті роботи й виступів обох партій.

Український робітничий рух по містах почав скоро зростати. В 1909 р., отже за 3 роки праці під знаменем самостійности українського робітничого руху повстало в Галичині 11 партійних місцевих комітетів та 9 просьвітно-культурних товариств. Почав теж гарно розвивати ся укр. робітничий рух в Чернівцях на Буковині, головно заходами одного з енергічних його організаторів, Осипа Безпалка. В Чернівцях основано теж політичну організацію і культурне товариство "Воля".

Самостійні виступи української соціял-демократії по містах в політичних та инших акціях через уряджуване самостійних віч і зборів, чого до 1907 р. не роблено, як також і спільних віч разом з польськими і жидівськими соціялістичними організаціями, мали значний вплив на вихованє українського робітництва, на пробуджене у нього не тільки клясової але й національної сьвідомости в клясовому розуміню сього слова. Як стара радикальна партія виховала серед селян чимало сьвітлих одиниць, якими кождий політичний рух міг би гордитись — деякі з тих одиниць перейшли опісля до української соціял-демократії, — так і ся остання може повеличатись подібними успіхами серед українських міських робітників. При дрібній та важкій праці української соціял-демократії над осьвідомленем українського пролетаріяту, почали являти ся талановиті бесідники, агітатори та працівники партії посеред самого українського робітництва, що взяли в свої руки діло партійної праці.

(Дальше буде).

Новинки.

МАРКІЗ ЛЕНСДАВН, ЕКС-ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОР КАНАДИ ЗА ЗМОДИФІКОВАНЄМ ВОЄННИХ ЦІЛИЙ АЛІЯНТІВ.

Лондон, 30-го падолиста. — Найсильнійший товчок до відновленя палких дискусій проміж ривалізуючими школами воєнної політики аліянтів був даний в четвер з найменше сподіваної сторони через опублікованє довгого листа від Маркіза (Марґрафа) Ленсдавн, сильно взиваючого до перегляненя воєнних цілий аліянтів і до спроби привернення мира перед тим, заки "продовжене війни доведе цивілізований сьвіт до руїни".

Маркіз Ленсдавн є типічним представителем старої роялістичної партії. Він був членом коаліційного кабінету Есквита і був також міністром заграничних справ в міністерських кабінетах Лорда Селисборі і Балфора. Він був королівським намісником в Індії і генерал-губернатором Канади. Він був останнім державним мужем, ко трого можна би посуджувати о пацифістичні тенденції.

В своїм листї піддержуючім думку президента Вилсона про лїгу народів, він питає:

"Яку вартість будуть мати благодати мира для народів так знесилених, що они ледве чи зможуть протягнути руки, щоби їх взяти".

Що приблизило би мир.

Лорд Ленсдавн твердить, що величезну заохоту далоби ся мировій партії в Німеччині, ко либ ся розуміло, що:

Перше, знищене Німеччини як великої держави не є пожаданє.

Друге, що аліянти не хотять накинути німецькому народови форму правління проти його волї.

Трете, що аліянти не заперечують Німеччині її місця проміж великими торговельними краями, з винятком лише, коли се є управненим воєнним кроком.

Четверта, що аліянти є готові після війни, в порозумінню з другими державами, провіри ти міжнародні проблеми звязані з свободою моря.

Пяте, що аліянти є готові згодити ся на міжнародну умову після якої дасть ся широку можність полагоджуваня міжнародних спорів мирними способами.

Лист викликав бурю протестів.

Лист Маркіза Ленсдавна напечатаний якраз в часї аліянтської конференції в Парижи, на котрій теперішний французький президент Клємансо заявив ся проти лїги народів в котрій малиб бути включені Німці, викликав в політичних кругах великий шум. Вся буржуазна преса в Англії і Америці з винятком кількох поважнійших газет виступала з острою критикою проти Маркіза Ленсдавна. Тільки ґазети Есквита звуть сей лист одним з найзнаменитших документів з часу сеї війни.

В кульоарах парляменту справа згаданого листа викликала сензацію і она буде предметом дискусії в парляменті в найблизших днях.

НІМЕЦЬКІ ГРОШІ А РОСІЙСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ.

Стокгольм, 1-го грудня. — Давид Соскій, приватний секретар Керенського каже, що ніби-то Німці видають міліони марок на поміч російській революції. Він каже, що нібито кілька днів тому недалеко Гель сінґфорс найдено при одному моряковi $600,000 а при другому $2,000,000.

Тільки той Давид Соскій не каже, як і в чім ті моряки носили ті грошї? На два міліони долярів, себ то около 10,000,000 марок, або около 4,000,000 рублїв (числячи після курсу перед війною) хочби й они були паперові, треба богато мішків. Як же і в чім ті моряки носили ті грошї? За пазуху чейже они їх не могли сховати.

Чи про се думав Давид Соскій, коли говорив до кореспондента, або чи подумав про се кореспондент, котрий сю "правдиву новинку" нотував, та чи думали про се редактори буржуазної преси, що сю вість розмалювали в своїх ґазетах великими буквами?... Чи може всї они числили просто на легковірність і наївність читачів брукової преси?...

ПОБІДА БОЛЬШЕВИКІВ В ПЕТРОГРАДІ ПРИ ВИБОРАХ ДО УСТАНОВЧИХ ЗБОРІВ.

Лондон, 30-го падолиста. — Депеша до "Daily Mail" з Петрограду доносить, що при виборах до установчих зборів в Петрограді приклонники Леніна здобули шість місць, (вибрали шістьох послів), кадети чотири, соціялїсти-революціонери екстремісти два, а прочі партії не будуть мати свого заступництва, з огляду на мале число голосів, яке они одержали.

СИБІР ХОЧЕ ПРОГОЛОСИТИ СВОЮ НЕЗАВИСИМІСТЬ.

Та сама депеша каже, що Сибір небавом проголосить свою независимість. Міністри вже є назначені і они відбувають сесії в палаті ґубернатора в Омську. Рух за независимостю тішить ся досить широкою популярною симпатією і в богатьох місцях повіває сибірський прапор.

ТРОЦКИЙ ДОМАГАЄ СЯ ОСВОБОДЖЕНЯ РОС. РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.

Лондон, 27-го падолиста. — Телеґрама з Петрограду до агенції Райтера доносить, що Лев Троцький, большевитський міністер заграничних справ, написав до англїйського амбасадора Дж. Бюкенена жадане випущеня двох рос. горожан — Чічіріна і Петрова — з арешту в Англії, характеризуючи їх як непорочних і самопожертвованих людий високих ідеалів. Він домагаєть ся також випущеня інших арештованих.

Троцкий твердить, що в Росії живе богато Англїйців, які беруть участь в протиреволюційній дїяльности російської буржуазії, і каже:

"Російська демократія не може стерпіти, щоби добрі герої російської революції карали ся по англїйських концентраційних таборах,тоді як протирево люційні англїйські горожани хо дять собі свобідно по російській революційній території."

ІНТЕРНОВАНИЙ В АНГЛІЇ М. ЧІНЧЕРІН НАЗНАЧЕНИЙ АМБАСАДОРОМ.

Лондон, 3-го грудня. — М. Чінчерін, що перебуває як інтернований в Англії, зістав назначений Троцким, большевицьким міністром заграничних справ, на амбасадора до Великої Британії. Така депеша наспіла з Петрограду до "Daily News".

ЗНЕСЛИ ТИТУЛИ В РОСІЇ.

Петроград, 26-го падолиста. — Большевицькі комісарі проголосили знесенє клясових титулів, признак і привілеїв. Всї особи будуть від тепер "горожанами російської републики".

В проклямації сказано, що вся велика земельна власність дворянства, купців і буржуазії мусить перейти під заряд держави.

Розліплено проклямацію, в якій кажеть ся, що буржуазія перешкаджає в доставі для армії і в збираню фондів на удержане правительства. Її підписали Ленін і Троцкий. Инша проклямація передсказує гуртові арештованя і увязненя в Кронштаті, взиваючи салдатів до розвязуваня комітетів, які виступають проти програми большевиків, та до арештованя їх членів.

ЗНИЖЕНЄ РЕНТУ ДЛЯ УБОГОГО НАСЕЛЕНЯ В РОСІЇ.

Лондон, 29-го падол.— Петроградський кореспондент часописи "Дейлі Мейл" подає за "Правдою" зміст законпроєкту в справі мешканя. Він каже, що большевицьке правительство наміряє освободити від плаченя ренту через слїдуючих шість місяців всїх тих, що платять менше чим 1,200 рублїв річного ренту.

Льокатори, винаймаючі кімнати, мають також бути освободжені від плаченя ренту і виконути з мешканя не вільно буде нїкого без попереднього рішеня революційного суду.

Кожда особа в сімї має право на одну кімнату. Решта кімнат має бути передана до розпорядимости робітникам, що тепер жиють в нездорових мешканях. Мають бути виготовлені лїсти таких мешкань і м ся з них перенести мешканц до домів богатих осіб.

Всї готелї і умебльовані станції мають сейчас бути забрані робітничими Радами і віддані під заряд юнії готелевих робітників. Підвисшене ренту є боронене а переступство за на буде строго каране.

500.000 ЗАМОРДОВАНО НА ПРИКАЗ БУВШОГО ЦАРЯ.

Лондон, 29-го падол.— П міліона осіб кіргізьких племе вимордували агенти бувшо російського царя в 1916 р. з кару, що ті повстали проти в ськової служби.

ЛЄНІН ПРО ДОВГИ РОСІЇ.

Лондон, 29. падолиста. — Петроградський кореспонден часописи "Дейлі Кронікел" до носить, що Ленін загрозив пр голосити Росію як збанкрот вану і уневажнити її всї довг та инші облїгації. Коре спондент говорить, що провідник большевиків сподієсь в сей спосіб змусити аліянтів, що би признали його і пішли за йо го плянами.

ARCHIVES OF ONTARIO
TORONTO